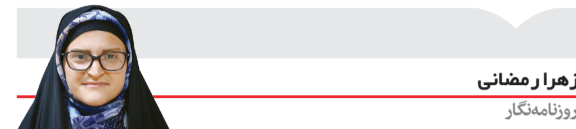

«فرهیختگان» به بهانه هفته کتاب بررسی می‌کند

تغییر نام رشته علم کتابداری، انجات داد

زهرا رضایی
روزنامه‌نگار

تایک دهه پیش وقتی کسی اسم رشته «کتابداری و اطلاع‌رسانی» به گوشش می‌رسید، تصور این بود که دانشجویی که در آن تحصیل می‌کند، به اصطلاح جزء شاگردان تئیل دانشگاه است و چون نتوانسته در رشته‌ای دیگر جذب شود، به ناچار سراغ این رشته رفته است، تصویری عامیانه که به دلیل عدم آگاهی نسبت به وظایف و کارایی این رشته در جامعه شکل گرفته بود و یکی از دلایل این مهم نیز به نام انتخاب شده برای این رشته برمی‌گردد. مساله‌ای که باعث شد بالاخره در ابتدای دهه ۹۰، نام رشته «کتابداری و اطلاع‌رسانی» به «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» تغییر پیدا کند، تغییر نامی که با استقبال فعالان این حوزه همراه شد. البته مسئولان ذی‌ربط تنها به تغییر نام یکی از مهجورترین و در عین حال مهم‌ترین رشته‌های دانشگاهی بسنده نکردند و با ایجاد سرفصل‌های جدیدی مانند برنامه‌نویسی کامپیوتر، زمینه ورود فارغ‌التحصیلان این رشته دانشگاهی به حوزه‌های جدید شکل گرفته در زمینه اطلاع‌رسانی را نیز فراهم کرد؛ همین مهم باعث شد دیگر همانند گذشته اصلی‌ترین شغل فارغ‌التحصیلان این رشته، حضور در کتابخانه‌های عمومی و تخصصی نباشد.

استقبال جامعه از تغییر نام رشته دانشگاهی

تغییر نام صورت گرفته و بالطبع گسترده‌تر شدن گرایش‌های این رشته و افزایش زمینه‌های اشتغال برای فارغ‌التحصیلان آن باعث شد روند ثبت نام و جمعیت دانشجویی رشته «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» طی سال‌های اخیر افزایش پیدا کند و براساس اطلاعات منتشرشده از سوی موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی در سال ۹۶ در مجموع ۵۱۲ نفر در مقاطع و گرایش‌های مختلف این رشته ثبت نام کردند و همان سال هزار و ۴۴۹ نفر دانشجوی این رشته بوده‌اند، البته تنها ۳۴۴ فارغ‌التحصیل در این سال داشته‌ایم، این آمار سال ۹۴ بسیار بیشتر بوده است، به طوری که در این سال هزار و ۳۸۵ نفر در گرایش‌های مختلف این رشته ثبت نام کرده، ۴۳۰ نفر دانشجو بوده و ۴۳۸ نفر هم فارغ‌التحصیل شده‌اند. سال ۹۳ نیز هزار و ۶۸ نفر در این رشته ثبت نام کرده، چهار هزار و ۱۷۴ نفر دانشجو بوده، ولی تنها ۲۰۷ نفر فارغ‌التحصیل شده‌اند. البته نکته مهم درباره این رشته آن است که امروز گرایش‌های مختلف علم اطلاعات و دانش‌شناسی، کتابخانه‌های آموزشگاهی، مدیریت اطلاعات، کتابخانه‌های دانشگاهی و علم مطالعات کتابخانه‌های عمومی در تمامی مقاطع از کاردانی گرفته تا دکتری تخصصی در دانشگاه‌های کشور وجود دارد و دانشجویان می‌توانند در هر کدام از این گرایش‌ها بسته به علاقه خود به تحصیل بپردازند.

محسن حاجی‌زین‌العابدینی، عضو گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» در تعریف این رشته دانشگاهی می‌گوید: «وظیفه اصلی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی که اخیراً به علم اطلاعات و دانش‌شناسی تغییر نام یافته، گردآوری، سازماندهی و اشاعه هر نوع اطلاعات علمی و فنی است که در زندگی بشر وجود داشته یا کاربرد دارد. به عبارت دیگر تمامی مقالات، منابع اطلاعاتی، پایان‌نامه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی جزء موضوعاتی است که در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی مورد استفاده قرار می‌گیرد.»

او با تأکید بر اینکه کار سنتی این رشته مدیریت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی بوده است، ادامه می‌دهد: «درحقیقت کتابداران در گذشته در حوزه گردآوری منابع اطلاعاتی و در اختیار گذاشتن آنها به افراد مختلف فعالیت می‌کردند، اما امروز با گسترش تکنولوژی و ایجاد ابزارهای جدید برای دسترسی به اطلاعات، شاهد آن هستیم که دیگر منابع اطلاعاتی تنها محدود به کتابخانه نمی‌شود، البته همچنان نقش این نهادها در پشتیبانی و ارائه منابع اطلاعاتی به افراد وجود دارد، اما اصلی‌ترین کارکرد

قابل قبولی باشد، حتماً در بازار کار جذب خواهد شد.»

از ظرفیت فارغ‌التحصیلان این رشته استفاده نمی‌شود

امیرمحمد بهشتی‌آیین، فارغ‌التحصیل کارشناسی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی با انتقاد از اینکه هنوز بسترهای لازم برای اتصال حوزه نظری به اجرایی در این رشته فراهم نشده است، می‌گوید: «همین مساله باعث شده بسیاری از فارغ‌التحصیلان این رشته یا در حوزه کاری غیرمرتبط با رشته‌شان تحصیل کنند یا اگر تخصص بالایی برخوردار هستند، برای ادامه تحصیل به خارج از کشور بروند، درحالی که علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دنیا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و فارغ‌التحصیلان این رشته در پست‌های اجرایی علمی نقش مهمی دارند.» او ادامه می‌دهد: «فارغ‌التحصیلان این رشته پیشرفت علم را در دنیا رصد می‌کنند و از سوی دیگر مسیر رشد علمی و دسترسی به اطلاعات در کشورهای پیشرفته از طریق کارشناسان همین رشته انجام می‌شود، درحالی که در کشور ما هنوز راه زیادی پیش‌روی این فارغ‌التحصیلان قرار دارد که طی نشده و دلیل اصلی آن نبود زیرساخت‌های لازم است. درحقیقت کتابخانه‌ها کمترین جایی است که این افراد می‌توانند در آنها به کار گرفته شوند، چراکه با تغییر نام این رشته و وجود منابع گسترده اطلاعاتی، مساله اصلی این فارغ‌التحصیلان فراتر از اطلاعات صرف و گردآوری منابع است.» فارغ‌التحصیل کارشناسی این رشته با بیان اینکه برای سنجش میزان علمی کشور می‌توان از ظرفیت فارغ‌التحصیلان این رشته استفاده کرد، ادامه می‌دهد: «خوشبختانه این رشته بنا به حوزه کاری‌ای که برای آن در دنیا تعریف شده، همیشه از بروزترین متدهای آموزشی بهره می‌گیرد و در کشور ما نیز این مساله وجود دارد؛ چراکه رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در اصل با تغییرات لحظه‌ای در حوزه علوم و اطلاعات در دنیا مرتبط است و متخصصان این حوزه نمی‌توانند از الگوهای روز آموزشی فاصله بگیرند، از این رو کشور ما مشکلی از بابت متدهای روز آموزشی ندارد، اما مسافانه بسترهای استفاده از ظرفیت فارغ‌التحصیلان این رشته آن‌طور که باید، مهیا نشده است.»

تنها باید دروس رشته خود را بگذرانند و رسالتی برای خود در حوزه ترویج کتابخوانی قائل نیستند. از طرفی متاسفانه در کشورهای توسعه‌نیافته جایگاه مسائل فکری و علمی ضعیف است و دانشگاه‌ها نقشی در اجرای برنامه‌های مختلف در سطح جامعه ندارند، درحالی که اصلاً در کشورهای پیشرفته وضعیت این گونه نیست و دانشگاه‌ها نقش کلیدی در اجرای همه طرح‌هایی که قرار است در سطح کشور اجرایی شوند، دارند.»

زین‌العابدینی می‌گوید: «دانشجویان ما صرفاً به دنبال کسب مدرک هستند و این مهم دلیل دیگری برای کاهش کیفیت کارهای پژوهشی محسوب می‌شود، مساله بعدی بحث اشتغال فارغ‌التحصیلان این رشته است، درحالی که در گذشته تصور این بود که کتابداران حتماً باید در کتابخانه‌ها مشغول کار شوند که البته این مساله تا امروز ادامه داشته و موضوع خلاف واقعی هم نیست، اما با رشد تکنولوژی بسترهای زیادی برای اشتغال فارغ‌التحصیلان این رشته در دنیا ایجاد شده که متاسفانه نه تنها در کشورمان دنبال نشده بلکه ظرفیت جذب کتابداران در کتابخانه‌ها نیز به شدت کاهش یافته است.»

او با بیان اینکه در دهه ۷۰ و اوایل دهه ۸۰ به حدی تقاضا برای جذب کتابداران زیاد بود که آنها می‌توانستند بین ارگان‌هایی که امکان جذب آنها وجود دارد تصمیم‌گیری کنند، تصریح می‌کند: «متاسفانه امروز با حذف پست مهم کتابدار از وزارت آموزش و پرورش شاهد هستیم که یک فرصت شغلی مهم از آنها گرفته شده و در کنار آن کتابخانه‌ها از این نیرو اشباع شده‌اند و دیگر تمایلی برای جذب کتابداران ندارند، علاوه بر آن متناسب با رشد تکنولوژی و ایجاد ابزارهای جدید ارتباطی نتوانسته‌ایم بسترهای شغلی مناسب برای این افراد ایجاد کنیم.»

عضو گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی صحبت‌هایش را این‌طور به پایان می‌رساند: «یکی دیگر از معضلات ما در این رشته همانند دیگر رشته‌ها این است که دانشجویان خودشان تلاشی برای توانمند کردن خود نمی‌کنند و تنها به آموزش‌های تئوریک که در دانشگاه‌ها به آنها ارائه می‌شود، بسنده کرده‌اند؛ درحالی که اگر توانمندی فردی در حد

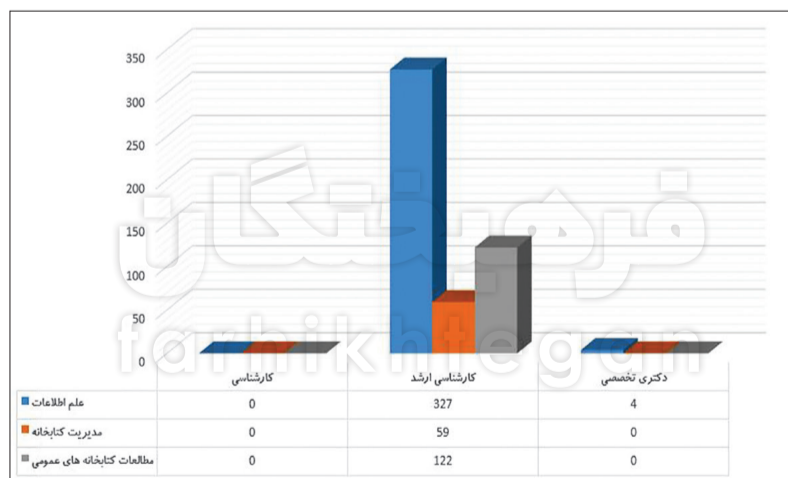
علم اطلاعات و دانش‌شناسی درحال حاضر سازماندهی حجم گسترده اطلاعات و در دسترس گذاشتن آن برای عموم جامعه است که این کار از طرق مختلف انجام می‌شود.»

عضو گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی درباره نقش کتابداران در ترویج کتاب و کتابخوانی در کشور تصریح می‌کند: «قطعا تمامی فعالان این حرفه به نقش خود آگاهی دارند، اما مساله اصلی این است که باید علم و دانش و تصمیمات منطقی و منطبق بر آن در کشور از جایگاه ویژه‌ای برخوردار باشد و خواسته عمومی در جامعه نسبت به کتاب و کتابخوانی شکل بگیرد که متاسفانه چنین وضعیتی را شاهد نیستیم.»

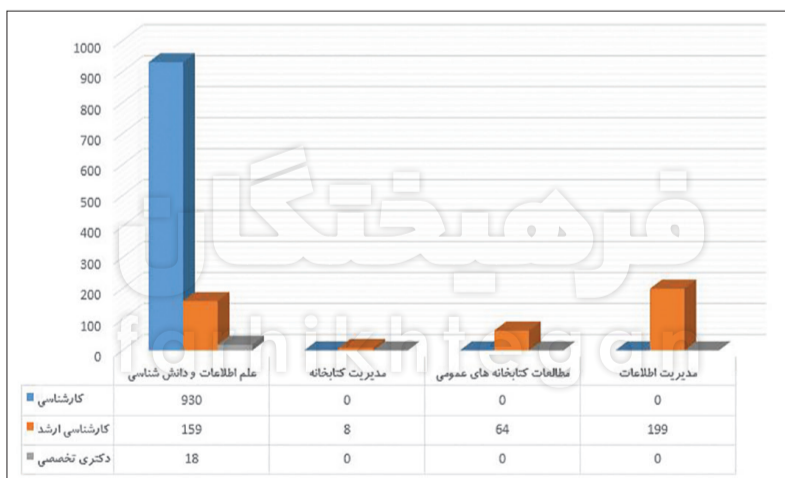
زین‌العابدینی می‌گوید: «موفقه‌های زیادی در حوزه کتاب و کتابخوانی جامعه اثرگذار است و نباید فراموش کنیم وظیفه‌ای که امروز کتابخانه‌ها برای خود تعریف کرده‌اند از این حوزه فاصله گرفته است و ما به عنوان کتابدار نسبت به این مهم معترض هستیم. به عبارت دیگر کتابخانه‌ها نباید صرفاً به گردآوری و قابل دسترس کردن منابع اطلاعاتی و کتاب‌ها به مردم اقدام کنند بلکه باید طعم کتابخوانی را به افراد جامعه بچشانند. یکی دیگر از مولفه‌ها این است که ما در کشورمان متولی‌های زیادی در حوزه کتاب و کتابخوانی داریم و متاسفانه کارهای موازی زیادی صورت می‌گیرد و این گونه نیست که کتابداران را متولی این حوزه کرده باشیم، به همین دلیل وظیفه کتابداران در این حوزه کم شده است.»

او ادامه می‌دهد: «علی‌رغم اینکه تعداد زیادی از کتابداران خود را ملزم به ترویج کتابخوانی می‌دانند، اما در مقابل هستند افرادی که تنها به گردآوری و ساماندهی اطلاعات بسنده کرده‌اند، درحالی که یک کتابدار در وهله اول باید کتابخوان و کتاب‌شناس باشد و بعد به تحصیل در این رشته بپردازد، اما متاسفانه تحصیلات آکادمیک در کشور ما نه تنها در این رشته بلکه در تمامی رشته‌ها باعث شده افراد از مطالعه عمیق فاصله بگیرند و همین مساله موجب کاهش کیفیت کارهای پژوهشی شده است.»

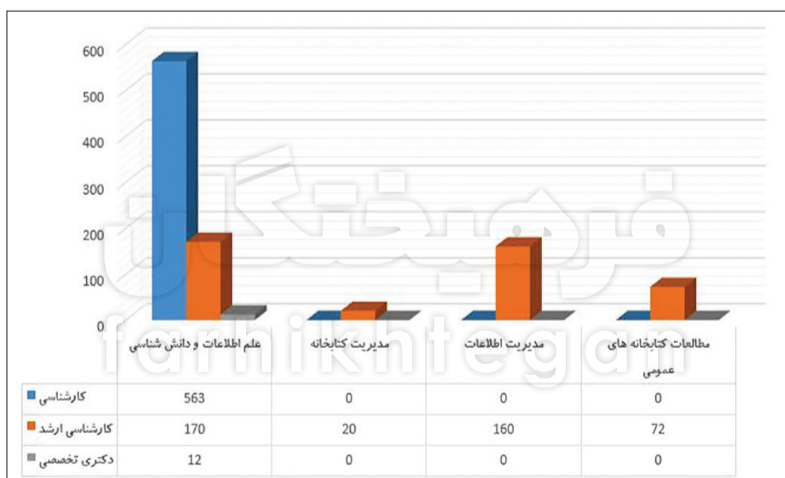
عضو گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی تصریح می‌کند: «کتابداران مانند دیگر فارغ‌التحصیلان تصورشان این است که

تعداد ثبت‌نام کنندگان سال ۹۶

تعداد ثبت‌نام کنندگان سال ۹۴

تعداد ثبت‌نام کنندگان سال ۹۳

حمیدرضا طیبی رئیس جهاد دانشگاهی ماند

شورای عالی انقلاب فرهنگی عصر دیروز (سه‌شنبه) با حضور روسای قوا و اعضا به ریاست حسن روحانی، رئیس‌جمهوری تشکیل جلسه داد و انتخاب مجدد حمیدرضا طیبی به ریاست جهاد دانشگاهی تأیید شد. در این جلسه موضوع انتخاب مجدد حمیدرضا طیبی به ریاست جهاد دانشگاهی از سوی هیات‌امنا، مورد تأیید و تصویب شورا قرار گرفت. همچنین برای اعضای شورا دکتر علی‌اکبر ولایتی و محسن قمی به‌عنوان نمایندگان شورا در کمیته تجدیدنظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انتخاب شدند. اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه روز گذشته در مورد موضوع فرصت‌ها و چالش‌های علم و فناوری در کشور و اموری که توجه به آنها می‌تواند معضلات علم و فناوری را برطرف کند، بحث و تبادل نظر کردند. رابطه بین صنعت و دانشگاه و همچنین ضرورت توجه به بحث تحقیق و توسعه در دانشگاه‌های کشور از جمله موضوعات مطرح در این جلسه بود و جمع‌بندی موضوعات به جلسه بعدی شوراموکل شد.

راندازی دانشگاه چندمنظوره

غلامرضا غفاری، معاون فرهنگی وزیر علوم در نشست طرح توانمندسازی سفیران فرهنگی در دانشگاه‌های کشور که روز گذشته در دانشگاه تهران برگزار شد، گفت: «دانشگاه موثر و نافع، دانشگاهی است که بتواند در توسعه فرهنگی، فنی، اقتصادی و اجتماعی نقش داشته باشد. وی در ادامه تأکید کرد: «امروز دانشگاه‌های چندمنظوره مورد هدف است، این دانشگاه‌ها به ساحت آموزش و پژوهش تمرکز زیادی دارند، البته ما مورث آنها به این دو ساحت محدود نمی‌شود. از این رو باید دانش‌آموختگان این دانشگاه‌ها توانمندی پاسخگویی به نیازهای مهم جامعه را داشته باشند.» معاون فرهنگی و اجتماعی وزیر علوم خاطرنشان کرد: «مانیاز به سرمایه‌های حرفه‌ای تری داریم که توسط برنامه‌هایی که دانشگاه در نظر گرفته، این سرمایه‌ها تأمین خواهد شد. دانش‌آموختگان باید توانمندی خود را با جامعه پیوند دهند و در اینجاست که توسعه فرهنگی و اجتماعی اهمیت می‌یابد.»

جذب سرباز ماهر در دانشگاه علمی- کاربردی

مختار جلالی جواران، معاون آموزشی دانشگاه جامع علمی- کاربردی در گفت‌وگویی با این‌بار از اجرای طرح «سرباز ماهر» در این دانشگاه خبر داد و گفت: «این طرح از بهمن سال جاری توسط دانشگاه جامع علمی- کاربردی در سطح کشور اجرایی می‌شود.» وی افزود: «در این جلسه مقرر شد در مرحله اول، دوره‌های کوتاه‌مدت مهارتی تک‌درس متناسب با نیازهای نیروی نظامی و انتظامی ارائه شده و در مرحله دوم دوره آموزش پودمانی ارائه شود که در نهایت دوره پودمانی‌ای که ارائه می‌شود قابل جمع باشد و بعد از چند پودمان مدرک رسمی گاردانی به کارشناسی ارائه شود.» وی افزود: «سربازان در این دوره‌ها در مراکز علمی- کاربردی وابسته به وزارت علوم و مراکز علمی- کاربردی نظامی و انتظامی و بخش‌های مختلف آموزش خواهند دید. تلاش دانشگاه این است که از ظرفیت سایر مراکز بخش خصوصی و غیردولتی مراکز علمی- کاربردی استفاده کند.»